

6 Potilas näytteenottotilanteessa

Tarkista huolellisesti, onko potilas valmistautunut näytteenottoon pyydettyjen tutkimusten ohjeiden mukaisesti, sillä

- **valmistautumatta jättäneen potilaan tutkimustulokset ovat todennäköisesti useissa tapauksissa harhaanjohtavia. (B, GRADE 1B)**

Näytteenottajan tulee varmistaa, että potilas on noudattanut esivalmisteluohjeita preanalyttisten virheiden vähentämiseksi. Jos potilas ei ole valmistautunut ohjeiden mukaan, on suositeltavaa pyytää potilas uudelleen näytteenottoon.

Euroopan kliinisen kemian ja laboratoriolääketieteen (EFLM) sekä latinalaisen Amerikan kliinisen biokemian (COLABIOCLI) preanalytiikkatyöryhmät laativat yhdessä laskimoverinäytteenottoa koskevan suosituksen¹ preanalyttisten virheiden vähentämiseksi. Suositus perustui parhaaseen saatavilla olevaan näyttöön sekä yksityiskohtaisten keskustelujen ja sidosryhmien osallistamisen avulla saavutettuun asiantuntijoiden yhteiseen näkemykseen. Suositusluonnos hyväksyttiin äänestämällä; latinalaisen Amerikan maista kaikki hyväksyivät sen ja Euroopan jäsenmaista 33/40 Suomi mukaan lukien. Suositus on tutkimusnäytön ja asiantuntijakonsensuksen yhdistelmä, jossa on käytetty suosituslauseiden näytön vahvuuden arvioinnissa GRADE-asteikkoa.

Tutkimuksen laatu: Hyvä (80 % AGREE II)

Näytön vahvuus: GRADE 1B* (=Vahva suositus, kohtalainen näytön laatu)

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Kommentti: Tässä hoitosuosituksessa suosituslauseen näytönasteen määrittämisessä on huomioitu EFLM:ssä määritetty näytönaste GRADE 1B.

- **potilaan valmistautumisen tarkistamisessa saattaa olla puutteita. (C)**

Noin 31 %:ssa näytteenottotapahtumista näytteenottaja jätti varmistamatta, onko potilas valmistautunut näytteenottoon ohjeistusten mukaisesti. Varmistamatta jättäminen luokiteltiin kohtalaisen vakavaksi virheeksi.

Kahdessatoista Euroopan maassa toteutetussa havainnointitutkimuksessa² arvioitiin näytteenotto-ohjeistusten noudattamista ja pyrittiin tunnistamaan kriittisimmät työvaiheet näytteenotossa. Arvioinnissa käytettiin CLSI:n (Clinical and Laboratory Standards Institute) H3–A6-näytteenotostandardin perusteella laadittua tarkistuslistaa, joka sisältää 29 kysymystä. Tulosten riskianalyysi painotettiin virheen vakavuuden suhteen. Auditointeja oli kaikkiaan 336 (18–36/maa).

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 6/8)

Näytön vahvuus: 4b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

- **jopa neljä kymmenestä tutkittavasta potilaasta saattaa olla noudattamatta paasto- tai muita esivalmisteluohjeita, koska he eivät ole ymmärtäneet saamiaan ohjeita tai he eivät ole edes saaneet niitä. (C)**

Potilaista (n = 150) 39 % katsoi tietävänsä täysin laboratorionäytteenottoa varten edellytettävät paasto-ohjeet, 52 % ei ollut lainkaan saanut ohjeita laboratorionäytteenottoon valmistautumiseen ja 60 % saapui näytteenottoon asianmukaisesti valmistautuneena. Potilaista, jotka olivat saaneet laboratorionäytteenottoon valmistautumishjeita lääkäreiltä ja sairaanhoitajilta, 19 % ei tiennyt, miten laboratoriotutkimuksen edellyttämä paasto toteutetaan.

Kroatialaisessa 450 näytettä päivässä tutkivassa laboratoriossa selvitettiin kyselytutkimuksella³ (n = 150, naisia 59 %) 1) kuinka hyvin potilaita informoidaan verinäytteenoton paasto-ohjeista, 2) keneltä potilas haluaa saada paastoamista koskevat ohjeet ja 3) saapuvatko potilaat näytteenottoon asianmukaisesti valmistautuneena.

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 6/8)

Näytön vahvuus: 4 b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Kommentti: Tutkimus tehtiin akkreditoimattomassa laboratoriossa. Suomessa toimintatapojen vakiinnuttaminen laboratorionäytteisiin ohjaamisessa on aloitettu vuosikymmeniä sitten. Edelleen on lukuisia syitä siihen, että potilaat eivät saavu näytteenottoon oikein valmistautuneena ja käsitys paastosta vaihtelee.

Lähteet:

1. Simundic AM, Bölenius K, Cadamuro J, Church S, Cornes MP, Van Dongen-Lases EC, Eker P, Erdeljanovic T, Grankvist K, Guimaraes JT, Hoke R, Ibarz M, Ivanov H, Kovalevskaya S, Kristensen GBB, Lima-Oliveira G, Lippi G, Von Meyer A, Nybo M, De la Salle B, Seipelt C, Sumarac Z, Vermeersch P and on behalf of the Working Group for Preanalytical Phase (WG-PRE), of the European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM) and Latin American Working Group for Preanalytical Phase (WG-PRE-LATAM) of the Latin America Confederation of Clinical Biochemistry (COLABIOCLI). 2018. Joint EFLM-COLABIOCLI Recommendation for venous blood sampling. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine* 56(12), 2015–2038.
2. Simundic AM, Church S, Cornes MP, Grankvist K, Lippi G, Nybo M, Nikolac N, van Dongen-Lases E, Eker P, Kovalevskaya S, Kristensen GBB, Sprongl L, Sumarac Z. 2015. Compliance of blood sampling procedures with the CLSI H3-A6 guidelines: An observational study by the European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM) working group for the preanalytical phase (WG-PRE). *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine* 53(9), 1321–1331. doi: 10.1515/cclm-2014-1053.
3. Kackov S, Simundic A-M, Gatti-Drnic A. 2013. Are patients well informed about fasting requirements for laboratory blood testing? *Biochemia Medica* 23(3), 326–331.